

ویژه نامه مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی ایران، سال ۱۴۰۳ یازدهمین کنگره سالیانه اخلاق و پزشکی ایران و هشتمین کنگره اخلاق پرستاری ایران

سخنرانی

سوء رفتارهای پژوهشی رسیدگی شده در کمیته ملی اخلاق

در پژوهش‌های زیست‌پزشکی ایران

امیرحسین مردانی^۱، مریم ناخدا^۲، احسان شمسی گوشکی^{۳*}

چکیده

پرونده‌های سوء رفتار پژوهشی رسیدگی شده در کمیته‌های اخلاق در پژوهش، منابعی ارزشمند از داده‌هایی هستند که می‌توانند برای مدیریت نمونه‌های احتمالی سوء رفتارها در آینده استفاده شوند. در این مطالعه، به بررسی نمونه‌های گزارش شده در پرونده‌های سوء رفتار پژوهشی مختوم شده در کمیته ملی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی ایران پرداخته شد تا مصادیق شایع سوء رفتارها و عوامل زمینه‌ساز آن‌ها، با توجه به فعالیت‌های مختلف درون نظام پژوهش شناسایی شوند. مستندات صد پرونده‌ی خاتمه‌یافته در کمیته ملی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی مربوط به سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ بررسی شدند. برای بررسی این مستندات، از روش پژوهش اسنادی و تحلیل محتوای کیفی استفاده شد. با اتخاذ یک رویکرد تحلیل جهت‌دار، مصادیق و همه‌ی عوامل گزارش شده در هر پرونده‌ی سوء رفتار، استخراج و دسته‌بندی، سپس، برای عوامل گزارش شده، روابط علت و معلولی تعریف شدند. در این پرونده‌ها، ۲۱ مصداق سوء رفتار پژوهشی شناسایی شد که بیشتر آن‌ها مربوط به فعالیت‌های نامطلوب سطح خرد، به‌ویژه رعایت‌نشدن ملاحظات اخلاقی در فعالیت‌های انتشار پژوهش بودند. در این پرونده‌ها به اثرگذاری فعالیت‌های نامطلوب سطح مزو در حوزه‌هایی مانند نظارت بر پژوهش، آموزش اساتید و مهارت‌های پژوهشی، ساختار و فعالیت مدیریت مجله‌ها و فعالیت‌های ساختار اداری و مالی پژوهش در دانشگاه‌ها اشاره شده؛ اما به فعالیت‌های سطح ماکرو و عملکرد نامطلوب نظام پژوهش در سرمایه‌گذاری و تخصیص منابع مالی برای پژوهش‌ها پرداخته نشده است. میان عوامل شناسایی شده در پرونده‌ها، دوازده رابطه‌ی علت و معلولی برای وقوع سوء رفتارهای پژوهشی تبیین شد که نشان می‌داد، عملکرد نامناسب عوامل موجود در سطوح مختلف نظام پژوهش، مانند ساختار اداری تصویب و پرداخت مالی پژوهش، زیرساخت‌های پژوهش، ارزیابی و آموزش پژوهش، مدیریت مجله‌ها و نظارت بر سوء رفتار پژوهشی و برخورد با آن می‌توانند بر یکدیگر یا مسائل سطوح دیگر در نظام پژوهش اثر بگذارند و وقوع سوء رفتارها را تسریع کنند.

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۸/۰۷

۱. مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.
۲. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۳. مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران؛ مرکز اخلاق زیستی موناش، دانشگاه موناش، ملبورن، استرالیا.

نویسنده مسئول:

Email: ehsan.shamsigooski@monash.edu

کنگره سالیانه
اخلاق پزشکی و پرستاری ایران

یافته‌ی تأمل برانگیز و مشهود در این پرونده‌ها، فقدان گزارش اطلاعات کافی درباره‌ی دلایل بروز سوءرفتار پژوهشی در مستندات و شواهد پرونده‌ها بود. به نظر می‌رسد، تلاش کمیته‌های اخلاق در پژوهش، برای رسیدگی به این سوءرفتارها، چندان بر آسیب‌شناسی و چرایی وقوع آن‌ها متمرکز نیست. گزارش دلایل جزئی و دقیق ارتکاب چنین سوءرفتارهایی، در کنار مطالعات مستقل دیگر، اطلاعاتی مفید و مؤثر را برای تصمیم‌گیرندگان فراهم خواهد کرد.

واژگان کلیدی: ایران، پرونده‌های سوءرفتار پژوهشی، سوءرفتار پژوهشی، عوامل مؤثر، نظام پژوهش.

Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine, 2025, Vol. 17, Supplement 11th Annual Iranian Congress of Medical Ethics and 8th Nursing Ethics Congress

Oral Presentation

Research Misconduct Cases Reviewed by the National Committee for Ethics in Biomedical Research of Iran

Amirhossein Mardani¹, Maryam Nakhoda², Ehsan Shamsi Gooshki^{*3}

Published: 29 October 2025

1. *Medical Ethics and History of
Medicine Research Center, Tehran
University of Medical Sciences,
Tehran, Iran.*

2. *Department of Information
Science & Knowledge Study,
Faculty of Management, University
of Tehran, Tehran, Iran.*

3. *Medical Ethics and History of
Medicine Research Center, Tehran
University of Medical Sciences,
Tehran, Iran; Monash Bioethics
Centre, Monash University,
Melbourne, Australia.*

**Corresponding Author*

Email: ehsan.shamsigooshki@monash.edu

Abstract

Research misconduct cases reviewed by ethics committees serve as a valuable source of data for managing potential future misconduct. This study examines the reported cases within closed research misconduct files of the National Committee for Ethics in Biomedical Research of Iran, aiming to identify common manifestations of misconduct and influential factors across various activities within the research system. Documentation from 100 closed cases reviewed by the National Committee for Ethics in Biomedical Research during 2016 and 2017 was analyzed. A documentary research method and qualitative content analysis were employed. Using a directional analysis approach, the manifestations and factors contributing to misconduct in each case were extracted and categorized. Subsequently, causal relationships between the reported factors were defined. Twenty-one manifestations of research misconduct were identified, most of which involved undesirable micro-level activities, particularly the failure to adhere to ethical standards in research publication. Although negative impacts were observed at the meso level, including issues with research oversight, training in research standards and skills, journal management structures, and administrative and financial structures within universities, macro-level activities and deficiencies in research system performance—such as inadequate investment and financial resource allocation—were not addressed. Twelve causal relationships contributing to research misconduct were identified, highlighting how inadequate performance across different levels of the research system—including administrative structures for research approval and funding, research infrastructure, research evaluation, training, journal management, and oversight mechanisms—can interact and exacerbate misconduct. A key finding was the insufficient reporting of reasons for research misconduct in case documentation. Ethics committees appear to lack significant focus on analyzing the underlying causes of misconduct. Detailed and precise reporting of misconduct reasons, alongside independent studies, would provide decision-makers with valuable insights for preventing future occurrences.

Keywords: Research misconduct, Research ethics, Influencing factors, Iran, research system, Misconduct cases.

